

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kirkkolakia ehdotetaan kirkolliskokouksen 9 päivänä toukokuuta 1985 tekemän päätöksen mukaisesti muutettavaksi siten, että ennakkoäänestys tehtäisiin mahdolliseksi kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten vaaleissa eli seurakuntavaaleissa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa niin että uudistus voitaisiin ottaa huomioon syksyllä 1986 toimitettavissa seurakuntavaaleissa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotettu muutos

Kirkkolain (635/64) seurakuntavaalien vaalijärjestelmää koskevat säännökset uudistettiin vuonna 1969. Tämän järjestelmän mukaisesti vaalit on järjestetty neljä kertaa, vuosina 1970, 1974, 1978 ja 1982. Äänestysprosentti on kaksissa viimeisissä vaaleissa ollut koko maassa noin 18.

Valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa käytössä olevaan ennakkoäänestysmahdollisuuteen vedoten seurakunnissa on vaadittu ennakkoäänestystä. Toistuvasti kirkolliskokoukselle tehdyt aloitteet ovat tästä myös osoituksena.

Ennakkoäänestyksen puuttuminen seurakuntavaaleista onkin ilmeinen epäkohta. Vaalien aikana tilapäisesti muulla paikkakunnalla olevilla ei ole mahdollisuutta osallistua niihin. Ongelmia voi aiheutua siitäkin, että vaikka seurakuntavaalit kokonaisuudessaan kestävät pitempään kuin valtiolliset ja kunnalliset vaalit, vaalitoimituksen tapahtuessa eri päivinä seurakunnan eri alueilla, mahdollisuus äänestää kussakin äänestyspaikassa voi kestää lyhyemmän ajan kuin mainituissa vaaleissa.

Nyt esitetty ennakkoäänestysmahdollisuus poistaisi yllämainitun epäkohdan. Se antaisi äänestysmahdollisuuden sellaisille, jotka varsinaisen vaalin aikana eivät ole kotiseurakunnassaan, kuten opiskelijoille, varusmiehille tai muista syistä toisella paikkakunnalla oleskeleville.

Ennakkoäänestyksen käyttöön ottamisen vaikutus seurakuntavaalien äänestysvilkkauteen on vaikeasti arvioitavissa. Eräitä vertailukohtia voitaaneen kuitenkin saada eduskunta- ja kunnallisvaaleista. Ennakkoäänestyksessä annettujen äänten osuus kaikista hyväksytyistä äänistä oli vuoden 1980 kunnallisvaaleissa 8,0 % ja vuoden 1983 eduskuntavaaleissa 11,3 %.

Kirkolliskokous on ehdottanut seurakuntavaaleissa otettavaksi käyttöön ennakkoäänestyksen, jossa noudatettaisiin valtiollisen ja kunnallisen ennakkoäänestyksen menetelmää.

Ennakkoäänestyspaikkana olisi ensi sijassa kirkkoherranvirasto. Sen ohella ennakkoäänestys voisi vaalilautakunnan päätöksen nojalla tapahtua esimerkiksi keskusrekisterissä tai muussa erikseen määrättyssä paikassa. Äänioikeutettu voisi käydä äänestämässä ennakkoon missä äänestyspaikassa tahansa. Ennakkoäänestys alkaisi kaksi viikkoa ennen varsinaisia vaaleja ja kestäisi maanantaista

perjantaihin eli viisi arkipäivää. Pääsääntöisesti ennakkoon äänestys tapahtuisi kirkkoherranviraston aukioloaikoina. Ennakkoon äänestys ehdittäisiin ottaa huomioon ja merkinnät äänioikeuden käyttämisestä tehdä vaaliluetteloon ennen varsinaisten vaalien alkua. Yksityiskohdissaan äänestys- ja vaalimenettely tulisi muistuttamaan valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa noudatettavaa menettelyä.

Ennakkoon äänestystä koskeva perussäännös ehdotetaan otettavaksi kirkkolain 270 §:ään ja tarvittavat uutta menettelyä koskevat säännökset sisällytettäväksi kirkkolain 280 §:ään ja uuteen 278 a—278 c §:ään.

2. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Valtion talouteen tai hallinto-organisaatioon ei lainmuutoksella ole vaikutuksia.

Ennakkoon äänestyksen käyttöönotosta aiheutuisi jonkin verran kustannuksia seurakunnille. Vaaleja varten olisi painettava vaalikuoret, lähetekirjeet ja lähetekuoret. Kirkkoherranvirastojen ja muiden äänestyspaikkojen aukioloajoista riippuen seurakunnille saattaisi tulla myös palkkia, palkkio- ja muita kustannuksia. Näiden kustannusten ohella merkitsisi ennakkoon äänestys kirkkoherroille ja seurakuntien muille viranhaltijoille jossain määrin lisätehtäviä. Ennakkoon äänestys saattaisi toisaalta joissakin seurakunnissa johtaa äänestysaikojen lyhentämiseen varsinaisen vaalin aikana.

YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Lakiehdotuksen 270 §:n 2 momentissa on perussäännös ennakkoon äänestysmahdollisuudesta. Samoin kuin kansanedustajien vaaleista annetun lain 63 §:ssä (370/85) ja kunnallisvaalilain 59 §:ssä (372/85) on säädetty, saisi myös seurakuntavaalien ennakkoon äänestyksessä äänestää henkilö, joka vaalipäivinä on todennäköisesti estynyt käyttämästä äänioikeuttaan. Äänioikeutta olisi siis ensisijaisesti käytettävä varsinaisina vaalipäivinä eikä ennakkoon äänestyksessä. Kun ennakkoon äänestyksessä ei olisi käytettävissä toisten seurakuntien ehdokaslistojen yhdistelmiä, äänestäjien olisi itse otettava selvää oman seurakuntansa ehdokaiden numeroista. Äänestäjien palvelemiseksi voitaisiin kuitenkin hankkia esimerkiksi naapuriseurakuntien ehdokaslistojen yhdistelmät äänestyspaikalle nähtäväksi.

Uuteen 278 a §:n 1 momenttiin ehdotetaan otettaviksi ennakkoon äänestyksen aikaa ja paikkaa koskevat säännökset. Äänestys tapahtuisi kirkkoherranvirastossa sen aukioloaikana. Seurakunnassa voitaisiin kuitenkin päättää, että kirkkoherranvirasto olisi ennakkovaaliviikolla avoinna pitempään kuin tavallisesti. Vaalilautakunta voisi päättää ennakkoon äänestyksen toimittamisesta muuallakin seurakunnan alueella.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vaalitoimitsijoista. Sen mukaan vaalilautakunta määräisi ennakkoon äänestystä varten yhden tai useamman vaalitoimitsijan.

Ehdotuksen 278 b §:ssä on kunnallisvaalilain 66, 67 ja 71—73 §:ää vastaavat säännökset ennakkoon äänestyksen toimittamistavasta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ennakkoon äänestyksessä käytetään samoja vaalilippuja kuin säännönmukaisissa seurakuntavaaleissa. Nyt puheenaolevassa menettelyssä lisäksi tarvittavien vaalikuorien, lähetekirjeiden ja lähetekuorien valmistaminen ehdotetaan tapahtuvaksi kirkkohallituksen toimesta, joka jo nykyisin hoitaa myös varsinaisia vaaleja varten tarvittavien vaaliasiakirjojen valmistamisen.

Säännösehdotuksen 2 momenttiin on sisällytetty säännökset vaalilipun sulkemisesta vaalikuoreen, sen leimaamisesta ja lähetekirjeen allekirjoittamisesta. Ennakkoon äänestyksen yhteydessä leimattaisiin vain vaalikuori. Vaalilippu leimattaisiin vasta, kun vaalikuoret avataan äänestyksen päätyttyä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan annettavaksi säännökset siitä, miten vaalitoimitsijan on menehteltävä todistaessaan, että ennakkoon äänestys on tapahtunut oikein sekä siitä, miten vaalikuoren ja lähetekirjeen lähettämisen on tapahduttava.

Uuden 278 c §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ennakköäänestysasiakirjojen tarkastamisesta. Tarkastaminen tapahtuisi ennen varsinaisen vaalin alkamista pidettävässä kokouksessa siten, että siinä käsiteltäisiin vaalin alkamista edeltävänä perjantaina ennen kello 16 saapuneet asiakirjat.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettaviksi säännökset siitä, missä tapauksissa ennakköäänestys jätetään ottamatta huomioon. Tällaisia syitä ovat äänestäjän kuolema, lähetekirjeen puutteellisuus tai epäselvyys, vaalikuoren jääminen avonaiseksi tai leimaamattomaksi taikka sen asiattomin merkinnöin varustaminen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vaalikuoren tarkastamisesta ja ennakolta annetun äänen merkitsemisestä vaaliluetteloon. Hyväksytyt vaalikuoret lasketaan ja samalla tarkastetaan, että niiden lukumäärä on sama kuin vaaliluetteloon äänestäneiksi merkittyjen lukumäärä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan, että myöhästyneet lähetekuoret on avaamatta jätettävä huomioon ottamatta.

Kirkkolain 280 §:n 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen sisällytetään säännökset menettelystä, jota on noudatettava ennakköäänestyksessä annettujen äänien huomioonottamisessa varsinaisten seurakuntavaalien äänestyksen päätyttyä.

2. Tarkemmat määräykset

Ehdotettu lainmuutos edellyttää kirkkohallituksen antavan ennakköäänestyksen täytäntöönpanosta tarkempia määräyksiä.

3. Voimaantulo

Ehdotettu laki tulisi saattaa voimaan ensi tilassa, jotta uudistus voitaisiin ottaa huomioon syksyllä 1986 toimitettavissa seurakuntavaaleissa.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kirkkolain muuttamisesta

Kirkolliskokouksen ehdotuksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1964 annetun kirkkolain (635/64) 270 §:n 2 momentti ja 280 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 270 §:n 2 momentti 25 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (632/75) ja 280 §:n 1 momentti samana päivänä annetussa laissa (633/75), sekä
lisätään lakiin uusi 278 a—278 c § seuraavasti:

270 §

Varsinaiset vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi. Ne aloitetaan marraskuun toisena sunnuntaina ja päätetään viimeistään seuraavana perjantaina. Jos vaali on määrätty päättymään aikaisemmin, saadaan ääntenlasku kuitenkin aloittaa vasta perjantaina. Äänioikeutettu henkilö, joka edellä tarkoitettuina vaalipäivinä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen seurakunnan kirkkokokouksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, saa osallistua sanotussa seurakunnassa toimitettaviin kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten vaaleihin äänestämällä ennakolta niin kuin siitä jäljempänä säädetään.

278 a §

Ennakköäänestys aloitetaan lokakuun viimeistä sunnuntaita seuraavana maanantaina, ja se jatkuu saman viikon perjantaihin. Äänestys tapahtuu kirkkoherranvirastoissa niiden aukioloaikoina. Vaalilautakunta voi päättää, että ennakköäänestys tapahtuu kirkkoherranviraston ohella myös muussa paikassa lautakunnan määrääminä aikoina.

Vaalilautakunta määrää ennakköäänestystä varten yhden tai useamman vaalitoimitsijan.

278 b §

Ennakköäänestyksessä käytetään 279 §:n 1 momentissa tarkoitettuja vaalilippuja sekä kirkkohallituksen toimesta valmistettuja vaalikuoria, lä-

hetekirjeitä ja lähetekuoria, jotka ovat kaikissa seurakunnissa samanlaisia.

Äänestäjän on toimitsijan nähden suljettava vaalilippu vaalikuoreen, joka on leimattava seurakunnan leimalla, mutta johon ei tällöin saa tehdä muita merkintöjä. Äänestäjän on vaalitoimitsijan läsnä ollessa omakätisesti allekirjoitettava lähetekirje ja annettava se vaalitoimitsijalle.

Vaalitoimitsijan on lähetekirjeessä todistettava, että äänestys on tapahtunut tässä laissa säädettyin tavoin. Todistus on päivättävä sekä varustettava toimitsijan allekirjoituksella ja ilmoituksella ennakkoäänestyspaikasta. Vaalikuori ja lähetekirje on tämän jälkeen suljettava lähetekuoreen. Lähetekuori on lähetettävä sen seurakunnan vaalilautakunnalle, jonka vaalitoimitukseen äänestäjä on osallistunut.

278 c §

Seurakunnan vaalilautakunnalle saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat tarkastetaan vaalikuoria avaamatta kokouksessa, joka pidetään ennen vaalin alkamista siten, että vaaleja edeltävänä perjantaina ennen kello 16 saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat ehditään siinä käsitellä.

Jollei ennakolta äänestänyttä henkilöä ole merkitty vaaliluetteloon äänioikeutetuksi tai jos käy ilmi, että hän on kuollut, tahi jos lähetekirje on niin puutteellinen tai epäselvä, ettei varmasti voida päätellä, kuka henkilö on äänestänyt, taikka jos vaalikuori on avonainen tahi leimaamaton tai siihen on tehty äänestäjää tahi ehdokasta koskeva taikka muu asiaton merkintä, äänestys on jätettävä huomioon ottamatta. Tästä on tehtävä merkintä vaalilautakunnan pöytäkirjaan, jo-

hon on liitettävä huomioon ottamatta jätetty vaalikuori lähetekirjeineen ja -kuorineen.

Jos lähetekirje ja vaalikuori hyväksytään, merkitään vaaliluetteloon, että lähetekirjeessä mainittu henkilö on äänestänyt. Samalla vaalikuoren etupuolelle tehdään merkintä, että äänestäjä on todettu äänioikeutetuksi. Hyväksytyt vaalikuoret lasketaan ja tarkastetaan, että niiden lukumäärä on sama kuin vaaliluetteloon äänestäneiksi merkittyjen lukumäärä. Hyväksytyt vaalikuoret on lähetekirjeistä erotettuina säilytettävä varmassa tallessa.

Vaalilautakunnalle 1 momentissa mainitun määräjän jälkeen saapuneet lähetekuoret on avaamatta jätettävä huomioon ottamatta. Kuoreen merkitään sen saapumisaikakohta.

280 §

Kun äänestys on julistettu päättyneeksi, vaalilautakunnan puheenjohtaja avaa lautakunnan jäsenten läsnäollessa ennakkoäänestyksessä hyväksytyt vaalikuoret ja vaalisalaisuuden säilyttäen leimaa niissä olevat vaaliliput ja pudottaa ne taitettuina vaaliurnaun. Tämän jälkeen vaaliurna avataan ja vaalilautakunta tarkastaa vaaliliput sekä ratkaisee, noudattaen soveltuvin kohdin, mitä 193 §:ssä sanotaan, mitkä vaaliliput on hylättävä, sekä päättää laskettuaan annetut äänet, miten kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten ja varajäsenten paikat jakautuvat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1986

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Gustav Björkstrand*

Laki

kirkkolain muuttamisesta

Kirkolliskokouksen ehdotuksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1964 annetun kirkkolain (635/64) 270 §:n 2 momentti ja 280 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 270 §:n 2 momentti 25 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (632/75) ja 280 §:n 1 momentti samana päivänä annetussa laissa (633/75), sekä lisätään lakiin uusi 278 a—278 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

270 §

Varsinaiset vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi. Ne aloitetaan marraskuun toisena sunnuntaina ja päätetään viimeistään seuraavana perjantaina. Jos vaali on määrätty päättymään aikaisemmin, saadaan äänten lasku kuitenkin aloittaa vasta perjantaina.

Varsinaiset vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi. Ne aloitetaan marraskuun toisena sunnuntaina ja päätetään viimeistään seuraavana perjantaina. Jos vaali on määrätty päättymään aikaisemmin, saadaan ääntenlasku kuitenkin aloittaa vasta perjantaina. Äänioikeutettu henkilö, joka edellä tarkoitettuina vaalipäivinä todennäköisesti on estynyt käyttämästä äänioikeuttaan sen seurakunnan kirkkokokouksessa, jonka vaaliluetteloon hänet on merkitty, saa osallistua sanotussa seurakunnassa toimitettaviin kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten vaaleihin äänestämällä ennakolta niin kuin siitä jäljempänä säädetään.

278 a §

Ennakkoäänestys aloitetaan lokakuun viimeistä sunnuntaita seuraavana maanantaina, ja se jatkuu saman viikon perjantaihin. Äänestys tapahtuu kirkkoherranvirastoissa niiden aukioloaikoina. Vaalilautakunta voi päättää, että ennakkoäänestys tapahtuu kirkkoherranviraston ohella myös muussa paikassa lautakunnan määrääminä aikoina.

Vaalilautakunta määrää ennakkoäänestystä varten yhden tai useamman vaalitoimitsijan.

278 b §

Ennakkoäänestyksessä käytetään 279 §:n 1 momentissa tarkoitettuja vaalilippuja sekä kirk-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kohallituksen toimesta valmistettuja vaalikuoria, lähetekirjeitä ja lähetekuoria, jotka ovat kaikissa seurakunnissa samanlaisia.

Äänestäjän on toimitsijan nähden suljettava vaalilippu vaalikuoreen, joka on leimattava seurakunnan leimalla, mutta johon ei tällöin saa tehdä muita merkintöjä. Äänestäjän on vaalitoimitsijan läsnä ollessa omakätisesti allekirjoitettava lähetekirje ja annettava se vaalitoimitsijalle.

Vaalitoimitsijan on lähetekirjeessä todistettava, että äänestys on tapahtunut tässä laissa säädettyin tavoin. Todistus on päivättävä sekä varustettava toimitsijan allekirjoituksella ja ilmoituksella ennakkoäänestyspaikasta. Vaalikuori ja lähetekirje on tämän jälkeen suljettava lähetekuoreen. Lähetekuori on lähetettävä sen seurakunnan vaalilautakunnalle, jonka vaalitoimitukseen äänestäjä on osallistunut.

278 c §

Seurakunnan vaalilautakunnalle saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat tarkastetaan vaalikuoria avaamatta kokouksessa, joka pidetään ennen vaalin alkamista siten, että vaaleja edeltävänä perjantaina ennen kello 16 saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat ehditään siinä käsitellä.

Jollei ennakolta äänestänyttä henkilöä ole merkitty vaaliluetteloon äänioikeutetuksi tai jos käy ilmi, että hän on kuollut, tai jos lähetekirje on niin puutteellinen tai epäselvä, ettei varmasti voida päätellä, kuka henkilö on äänestänyt, taikka jos vaalikuori on avonainen tai leimaamaton tai siihen on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva taikka muu asiaton merkintä, äänestys on jätettävä huomioon ottamatta. Tästä on tehtävä merkintä vaalilautakunnan pöytäkirjaan, johon on liitettävä huomioon ottamatta jätetty vaalikuori lähetekirjeineen ja -kuorineen.

Jos lähetekirje ja vaalikuori hyväksytään, merkitään vaaliluetteloon, että lähetekirjeessä mainittu henkilö on äänestänyt. Samalla vaalikuoren etupuolelle tehdään merkintä, että äänestäjä on todettu äänioikeutetuksi. Hyväksytyt vaalikuoret lasketaan ja tarkastetaan, että niiden lukumäärä on sama kuin vaaliluetteloon äänestäneiksi merkittyjen lukumäärä. Hyväksytyt vaalikuoret on lähetekirjeistä erotettuina säilytettävä varmassa tallessa.

Vaalilautakunnalle 1 momentissa mainitun määräajan jälkeen saapuneet lähetekuoret on avaamatta jätettävä huomioon ottamatta. Kuoreen merkitään sen saapumisajankohta.

Voimassa oleva laki

280 §

Kun äänestys on julistettu päättyneeksi, vaalilautakunta tarkastaa vaaliliput ja ratkaisee, noudattaen soveltuvin kohdin, mitä 193 §:ssä sanotaan, mitkä vaaliliput on hylättävä, sekä päättää laskettuaan annetut äänet, miten kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten ja varajäsenten paikat jakautuvat.

Ehdotus

280 §

Kun äänestys on julistettu päättyneeksi, vaalilautakunnan puheenjohtaja avaa lautakunnan jäsenten läsnäollessa ennakköäänestyksessä hyväksytyt vaalikuoret ja vaalisalaisuuden säilyttäen leimaa niissä olevat vaaliliput ja pudottaa ne taitettuina vaaliurnaansa. Tämän jälkeen vaaliurna avataan ja vaalilautakunta tarkastaa vaaliliput sekä ratkaisee, noudattaen soveltuvin kohdin, mitä 193 §:ssä sanotaan, mitkä vaaliliput on hylättävä, sekä päättää laskettuaan annetut äänet, miten kirkkovaltuuston tai yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvoston jäsenten ja varajäsenten paikat jakautuvat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .
